

Testőrök Magyarországon, 18-20. század

Védelem és reprezentáció

Koronás fők, uralkodói családok, magas közjogi méltóságok, illetve szakrális tárgyak környezetében Európában már a késői középkortól találkozunk díszes küllemű, fegyveres csapatokkal. Kortársi francia, angol, német elnevezésük: gens d'armes, men at arms, Trabanten; magyar megfelelőik a darabontok, újabb kori utódaik a testőrök, testőrgárdisták. Szervezeti kereteik, a gárdák az európai fejedelmi udvarokban a 17-18. században intézményesültek.

Testőrszerepek

A testőrök *összetett funkciót* töltek be. A feladatok között a legfontosabb a „test őrzése”, a vigyázott személy

épségének megóvása, tágabban pedig a fejedelmi rezidencia biztonságának szavatolása. Adott helyükön díszes külsejükkel ugyanakkor a legtermészetesebb módon szolgálták az udvari (állami) reprezentációt is. Az európai fejedelmi udvarokban a 18. század közepétől a testőrségeket már intézményesen is elkülönítették egymástól. Perszonális (személyi), illetve rezidenciális (udvari őrző) testőrségek jöttek létre. A hierarchiában a perszonális testőrségek álltak magasabban, tagjai jobbára

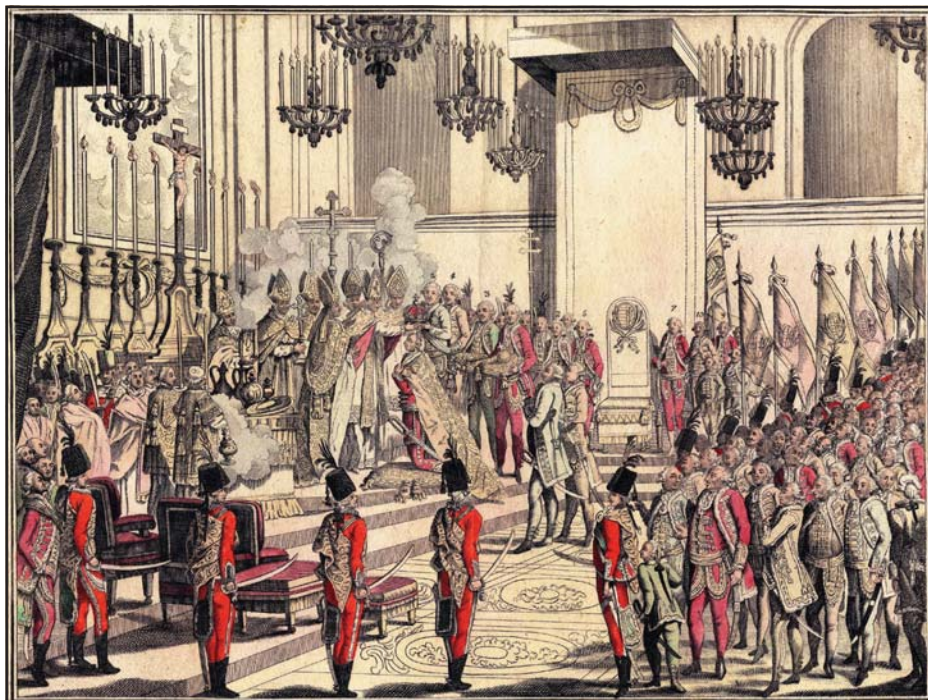
csak nemesemberek lehettek. Itt minden státus, a köztestőri is, tisztai ranggal járt. Beosztásuk bizalmi jellegű: ők az uralkodó emberei, szemben a rezidenciális testőrökkel, akikre inkább mint a fejedelmi udvar őrsemélyzetére tekintettek. Itt nem volt feltétel a nemesi származás, elég volt a délceg megjelenés, a rátermettség és a mindenkor kötelező megbízhatóság.

A díszes testőrök nemcsak a reprezentációnak, hanem a hatalmi legitimációnak is eszköze volt; a testőrségeket mintegy az uralkodói koronák tartozékának, a *birodalmat alkotó országok és tartományok sajátos szimbólumának* tekintették. A kor közfelfogásában a külsőségek a hatalom nagyságát, értékét, jellegét tükrözték. Pompa és fényűzés, szabályozott rend, színpadias, hideg etikett – ehhez szolgáltatták az élő kulisszát a testőrségek. Ha pedig egy testőrség funkciótlanná vált, hivatalosan feloszlatták (a testőröket „az uralkodó felmentette az esküjük alól” – mint tette azt IV. Károly osztrák császár és magyar király 1918-ban udvara összes testőrével), esetleg más mezben újjászervezték őket.

Magyar testőr, 18. század. Színezett rézmetszet

Testőrök II. Lipót koronázásánál, 1790. Színezett rézmetszet

Testőr-ranglista

A hatalom jellege és a hatalomgyakorlás változásai szabták meg a gárdák közötti hierarchikus rendet. Az uralkodóházak környezetében a 18. századtól egész „testőrségi háló” alakult ki. Tanulságos e tekintetben a Habsburg uralkodók bécsi (és budai) udvara a 18-19. században. A bécsi Burg két legrégebbi testőrségét „Hartschiererek”-nek (belső testőrség) és darabontoknak (külső testőrség) nevezték. A *Hartschiererek* – nevük az olasz arciere (íjász) szóból származik – szükség szerint a *lovass testőrség* szerepét is betöltötték. A *darabontok* (Trabantenleibgarde) mint *gyalogtestőrök* az uralkodói helyszín őrsegének számítottak. A két régi testőrség az 1760-as évekig működött a hagyományos rendben; a Hart-

Testőrélet a 18. században

Az 1795. évi szabályzat előírásai értelmében a felvételnél különös gondot kellett fordítani arra, „hogy csak megnyerő külsejű és csak formás, magas termetű ifjak kerüljenek a testület tagjai közé”. A megkívánt legkisebb testmagasságot 5 láb 8 hüvelykben (180 cm) írták elő. Ezt azonban nem mindig vették szigorúan. 1797-ben például a testőrök testmagassága 163¼ (5 láb 2 hüvelyk) és 184,5 cm (5 láb 10 hüvelyk) között mozgott. Azaz a 67 testőr közül mindössze 15% haladta meg, 7,6% megütötte és 70% nem érte el az előírt mértéket.

A gárdistáktól szigorúan elvárták, hogy külsejük ápolott, megjelenésük pedig az udvari etikett szabályainak megfelelően elegáns legyen. Minderre azonban csak rendkívüli erőfeszítések árán sikerült rábírnia az ország különböző részeiből származó, az udvari etikettet távolról sem ismerő nemesifjakat. Bár a házirend előírta, hogy a gárdisták kötelesek egyenruhájuk és felszerelésük, valamint testük tisztán tartására gondosan ügyelni, az alapítás évében felvett testőrökből csak kétévi erőfeszítéssel – akár a tisztaságot és ápoltságot elhanyagoló, vagy éppenséggel következetesen be nem tartó testőrök eltávolítása árán –, lehetett megfelelő küllemű gárdát fagyni.

Mit sem ért azonban a tetszetős, megnyerő külső, ha az nem párosult belső értékekkel, komoly, erkölcsös és etikus viselkedéssel, szellemi műveltséggel. A testőrök a gyakorlati foglalkozásokon elsajátították az udvari spanyol etikett szabályait, a biztos és határozott fellépés és viselkedés gyakorlati előírásait. Megtanulták, mikor és hogyan kell az uralkodó elé vezénylésre kézcsokkal járulni, meghajolni, tisztelegni, az uralkodócsalád szobái előtt őrködni, az egyes lakomákon, az ünnepélyes istentiszteleteken jelen lenni, az uralkodót és családtagjait nyilvánosság előtt kíséreni, a színházi előadásokon szétszórtan elhelyezkedni, a kellő tiszteletet az előkelőségeknek megadni stb.

A gyakorlati oktatásban elsősorban a lovaglásra, a vívásra és a táncokta-

Magyar testőrök és bécsi udvarhölgyek a Szent István-rend ünnepén, 1764.
J. F. Greipel freskója az innsbrucki Hofburgban

tásra helyezték a hangsúlyt. A gárda parancsnoksága igen fontos feladatának tartotta a testőrök szellemi kiművelését, különösen nyelvtudásuk fejlesztését. A kötelező latinon kívül a németnek, mint az udvar és a hadsereg nyelvének, valamint az elegáns társalgás és a magasabb műveltség nyelveinek, azaz a franciának és az olasznak az oktatását szorgalmazták. Követelményként szabták meg, hogy a testőrök „a császári-királyi udvarban használt nyelveket és más, részben szükséges, részben hasznos tudományokat” (kameralisztika, geometria, vegytan) szabadon választott órák keretében tanulják. Ezenkívül írásban jelezniük kellett, milyen művészetekben és tudományokban kívánnak tanulmányokat folytatni.

A testőri évek alatt folytatott irodalmi és nyelvi stúdiumok jelentős szerepet játszottak az úgynevezett nemesi testőrírók, közöttük is elsősorban Beszenyei György, Barcsay Ábrahám, Czirkék Mihály, Nalaczi József és mások kiművelésében, s általuk a felvilágosodás francia, valamint német literatúrájának hazai közvetítésében.

A magyar nemesi testőrség palotája Bécsben, 18. század. Rézmetszet

A gárdisták napirendjét eleinte az úgynevezett hivatalos házi- és szolgálati rendben (Haus- und Dienstordnung), majd 1795-ben egy közel 200 oldalas latin nyelvű szabályzatban (Regulamentum) rögzítették. Igen korán, reggel 6 órakor kezdődött számukra a nap. Az elalvók vagy a napi foglalkozásra későn érkezők dorgálásban részesültek. Reggelente három dobszóra kellett elkészülniük és a gyűlésteremben megjelenniük. Innen vonultak szakaszonként a templomi székeikhez a szentmisét meghallgatni. A reggeli imát és étkezést követően 8 órától vette kezdetét a szolgálat, valamint az elméleti és gyakorlati képzés, amely 12 óráig tartott. 9-kor orvosi vizsgálaton vettek részt. Ebéd után folytatódtak a foglalkozások, melyek délután fél négyig tartottak. Ekkor, a parancskihirdetés után kimenőre kaptak engedélyt, ami vacsora után 10–11 óráig tartó szabad időt jelentett. Ezt vagy a palotában olvasással, beszélgetéssel, vagy a városban szórakozással töltötték el. Az otthon maradottaknak kötelező volt 10, de legkésőbb 11 órakor nyugovóra térniük. Tilos volt 10 óra után bármiféle lármázás, zenejátás, ivászat, kiabálás és hasonló, amelyek megzavarhatják az előjárók nyugalmát. Kimenőidejükben tilos volt betérniük vendéglőkbe, kávéházakba vagy kocsmákba, mert a szórakozásnak ezek a helyei és nemei nem váltak volna a testőrök becsületére. Tiltott volt a szerencsejátékok bármely nemének az üzése is. Ha valamelyik testőr az előírt időnél tovább maradt ki, és ez gyakran megtörtént, elbocsátás volt az ára.

A 18–22 éves ifjak azonban nem mindig tartották magukat az előírásokhoz. Üres órákban sokszor ragadtatták magukat könnyelmű szórakozásokra. Így például palotájuk ablakából vízzel öntötték le az arra haladókat, csúfolódó, gúnyolódó szavakkal illették a járókelőket, molesztálták a nekik nem tetsző személyeket, vagy éppenséggel légpuskával lövöldöztek a szomszédos házak ablakait. A szolgálatukra rendelt lovászokat, tiszti szolgákat, borbélyokat, betegápolókat stb. több ízben inzultálták, gorbombával illették, sőt tettel is bántalmazták.

Ezeket a „kihágásokat” a parancsnokok megfelelőképpen büntették: általában szobafogsággal vagy a kimenő megvonásával. Büntetés járt annak a gárdistának is, aki lovával durván vagy erőszakosan bánt. Az évenkénti minősítő jelentések arról tanúskodnak, hogy különösen a következő bűnökben marasztalták el az ifjú gárdistákat: az italosságban, a kimaradásokban, a kártyázásban, a könnyelmű költekezésekben, és az ezekből következő adósságcsinálásokban, a civakodásokban, illetve összeférhetetlenségben.

A testőrök fő feladata az volt, hogy gondoskodjanak az uralkodó és családjának személyi biztonságáról. Soraikból négy, egyenként három főből álló őrséget állítottak ki. Mária Terézia uralkodása idején az egyik a császár, a másik a császárné/királynő, a harmadik József főherceg trónörökös, a negyedik pedig az ő felesége mellett teljesített szolgálatot. Mind-egyik a német örökkel együtt a második előszobában őrködött lőfegyverrel, éjjel-nappal a Burgban. Az őrségváltásra délután 1 órakor trombitával és zeneszóval felvonulva került sor. Az udvari étkezések alkalmával a felszolgált étkeket egy-egy német és magyar testőr kísérte jobbról, illetve balról.

A lakomákon a testőrök kivont karddal álltak őrt az asztaloknál a német gárdistákkal együtt. Szent Imre napján kizárólag a magyar testőrség látta el a szolgálatot az étkezésnél. Ha az udvar tagjai bécsi külvárosi templomok valamelyikében misén vettek részt, őket egy magyar testőrdandár kísérte szolgálati öltözetben. A Burgban a miséken a testőrök menetét egy első- és másodőrmeister vezette fel, egy másik másodőrmeister pedig 4 vagy 6 testőrrel a templomhoz lovagolt és ott várta be az udvar érkezését. A vasárnap-i istentiszteleteken egy másodőrmeister vezényelte alatt 20 testőr vett részt a német gárdistákkal együtt. A nagyobb egyházi ünnepeken a császárt kivont karddal vették körül és így kísérték őt a templomba. Hasonlóképpen díszegyenruhában vonultak ki az

Aranygyapjas rend (november 30.), a Szent István-rend és a Mária Terézia-rend ünnepén, Szent Imre, továbbá a királynő neve napján.

Ha az uralkodócsalád tagjai hintókon valahová utaztak vagy kilovagoltak, őket mindig egy testőrdandár kísérte. Ha a császár vagy Mária Terézia utazott, a hintók mellett négyen, ha valamelyik főherceg vagy főhercegnő, akkor ketten lovagoltak kivont karddal, vállra vetett karabéllyal. Később azonban az utcák keskenysége miatt a hintók mögött haladtak. A testőrök az uralkodóház tagjainak vadászatain, nagyobb utazásain és zarándoklatain is rendszeresen részt vettek. Amikor az udvar nyári palotájában, Laxenburgban tartózkodott, oda 24 testőrt vezényeltek, akik azonban nem teljesítettek ott szolgálatot, hanem csupán az udvari kilovaglásokhoz adtak díszkíséretet. Ha az udvarnál haláleset történt, az udvari kápolnában felravatalozott elhunyt mellett két testőr állt díszőrséget éjjel-nappal. A Habsburg-ház temetkezési helyén, a kapucinusok bécsi templomában egy másodőrmeister várta a halottat és két testőrrel együtt kísérte azt a sírkamrába.

Eszterházy Ferenc gróf testőrkapitány. Freskó részlete

Minden újév napján, ami a díszelgések napja volt, hat kürtössel és dobossal a gárdakapitány vezetése alatt a testőrök díszes egyenruhájukban felvonultak almásderes lovaikon. A gárda a Burg udvarába lovagolt, ahol kézcsokra járultak az uralkodóhoz. Ezt követően a kapitány és az alkapitány kivételével (ők a Burgban maradtak) visszalovagoltak a testőrpalotába. Itt a testőrfőhadnagy egy másodőrmeister parancsnoksága alatt 21 testőrt és egy kürtöst visszaküldött a Burgba.

A délceg magyar nemes gárdisták méltán arattak minden alkalommal nagy tetszést a császárváros lakosainak körében, akik nagy tapsal és éljenzéssel köszöntötték a testőröket. A deli legények különösen a császárváros hölgyeit kápráztatták el felvonulásukkal, akik rajongással gyönyörködtek pompás látványukban.

SOÓS ISTVÁN

schierek szerepét ekkortól fokozatosan az újonnan alapított két (nemesi) testőrség, a *Magyar Nemesi Testőrség* (1760), illetve a német ajkú örökös tartományok nemes ifjaiból álló *Császári-Királyi Arciere Testőrség* (1763) vette át. II. József római királyi címéhez társítva egy 30 fős, külön testőrséget is megalapítottak (*Római-Királyi Arciere Testőrség*). A két arcieri-kontingenst 1765-ben, miután II. József valóságosan is német-római császár lett, egyesítették; nevük 1806-tól *Császári-Királyi Első Arciere Testőrség*. Ezt a nevet egészen a birodalom széthullásáig megtartották. Az udvarban, a testőr-hierarchiában ők álltak az első helyen, a Magyar Nemesi Testőrség a másodikon.

Az 1760-as években átalakult a régi darabont testőrség is. Nevük 1767-től *Gyalogtestőrség*, 1790-től *Császári-Királyi Darabont Testőrség*. A rájuk rótt szerepkör hármas: ők adták a kertőrséget, a palotaőrséget, egy 45 fős, rokkant katonákból álló egység (invalidusgárda) pedig mint „biztonsági szolgálat” az udvari csendőrség feladatait látta el. Többször átszervezték őket, az invalidusgárdát II. Ferenc szüntette meg. Hasonló rendeltetéssel, 1802-ben új „udvari őrséget” (Hofburgwache) hoztak létre. Testőri rangra azonban csak 1884-ben emelték őket, nevük ettől kezdve *Testőr Gyalogszásad* (Leibgardeinfanteriekompanie). 1849 őszén hívták életre önálló egységként az „udvari csendőrgárdát”. Testőr státusukat 1868-tól nyerték el *Testőr Lovasszásad* (Leibgarde Reitereskadron) néven az uralkodó és a Katonai Iroda szolgálatában, főleg ordonánc (küldönc) szerepkörben alkalmazták őket.

Kiseb testőrségek

Különleges színfoltot jelentett a bécsi udvarban a *Svájci Gárda*. 1745-ig az udvari protokollban mint Lotharingiai Ferenc István toscanai nagyherceg „magántestőrsége” szerepelt. Miután Ferencet német-római császárrá választották, az új hatalmi rendben megemelkedett a gárda presztízse, ők adták a német-római császár hivatalos testőrségét. Ferenc 1765-ben bekövetkezett halála után a gárdát II. József feloszlatta (1767).

A bécsi udvar nemesi testőrei: cseh, galíciai, lombard–velencei és magyar, 18. század

Voltak a császári udvarnak más, rövid élettartamú testőrségei is, amelyek születése (és elmúlása is) politikai jellegű volt, így nem is lehetett sok közülük a klasszikus testőrségekhez, fennállá-

suk elsősorban a *hatalmi legitimációt* szolgálta. Így jött létre a Magyar Nemesi Testőrség mintájára 1782-ben a *Galíciai Nemesi Testőrség*, amely II. József halála után meg is szűnt (1790.

december). Egy kis létszámú kontingense az arciere testőrséghez került át. Hasonló indíttatással hívták életre 1838-ban a *Lombard–Velencei Testőrséget* is. A forradalmakat követően működésüket, miként a Magyar Nemesi Testőrségét is, felfüggesztették (1850), 1856-ban pedig magát az egységet is feloszlatták. A háborús szükség hozta létre a napóleoni háborúk alatt (1813–1814-ben) a rövid életű cseh nemesi testőrséget (*Böhmische Nobelgarde*).

Császári, királyi, magyar?

A testőrségek szervezését a dualizmus éveiben is a hatalmi berendezkedés szabta meg. Így voltak császári és királyi, császári–királyi és magyar királyi előnevű testőrségek. *Császári és királyi* volt a Testőr Gyalogszázad (K. u. k. Leibgardeinfanteriekompanie), illetve a Testőr Lovasszázad (K. u. k. Leibgarde Reitereskadron), mindkét formáció a „császár és királyt” szolgálta. *Császári–királyi* előnevű az Első Arciere

A „darabontkormány” miniszterelnöke

Ferenc József 1904 októberében megalapította a Magyar Királyi Darabont Testőrséget. A Bécsben működő császári gyalogos testőrség német nevét (Trabantenleibgarde) fordították magyarra (darabont). A kortársak gúnyolódtak az elnevezésen; a Trabant németül jelent gyalogost, de szatellit, szolgát, csatlóst is, a köznyelvben némileg pejoratív hangzással. Első parancsnoka Fejérváry Géza báró lett, akit az uralkodó leghűségesebb szolgájának tekintettek.

A darabont testőrségnek feladata alig volt, létszáma is igen csekély. Jelentősége egyrészt abban állt volna, hogy hosszú idő után végre Budán is volt testőrség, s az 1903-tól kezdődő súlyos belpolitikai válságot, amely a király és a nemzet viszonyának átmeneti megromlásával járt, részben ezzel is enyhíteni próbálták – eredménytelenül. Másrészt a király ezzel újabb méltóságot adott, magas fizetéssel, Fejérvárynak, aki 20 évi eredményes működés után 1903-ban vonult vissza a honvédelmi miniszterségtől.

Fejérváry kezdettől karrierje kulcsának tekintette a nála csak három évvel idősebb császár kegyének elnyerését, sikerrel, vele személyes kapcsolatban volt, sőt a császár–király végigigizulta például párbajait (melyek állásáról negyedóránként kért telefonjelentést).

Miután 1905-ben Ferenc József nem tudta megoldani a magyar kormányválságot, kétségbeesett kísérletet tett: Fejérváryt bízta meg parlamenten kívüli kormány alakításával. Ez az imparlamentáris (parlamenten kívüli) lépés csak fokozta az alkotmánytisztelő magyar közvélemény dühét, a Fejérváry-kormányt „darabontkormány” gúnyolták, joggal.

Amikor Fejérváry többszöri visszautasítás után elvállalta a kormányalakítást, „az öreg király kezet fogva régi katonájával, ezeket a szavakat mondta neki: »Amíg élek, sohasem fogom ezt Önnek elfelejteni«”.

S valóban: a kormány végleges bukása után azonnal visszahelyezte a budai darabont testőrség kapitányi állásába, gondoskodva jövedelme bőkezű megállapításáról. Reprezentatív állásában sok teendője nem volt, politikával nem foglalkozott többé, családja és mindinkább betegségei kötötték le. Jó kedélyét azonban megőrizte, és nagyokat mulatott utódai, a Wekerle Sándor–Kossuth Ferenc-koalíció 1910. évi bukásán.

1912. december 13-án az uralkodó első főudvarmestere közölte vele, hogy Ferenc József kinevezte a bécsi magyar testőrség kapitányának. Így újra a császárvárosban kellett élnie (bécsi lakása berendezésére még 1903-ban tízezer koronát kapott a Mária Terézia-rendtől). Budapestet megszeretve, nem szívesen költözött Bécsbe, bár ott családja: leánya és veje, Burián István, aki hamarosan a király személy körüli magyar miniszter lett, gondoskodása vette körül.

Fejérváry Géza báró mint a bécsi magyar testőrség főkapitánya

H. T.

Ferenc József magyar testőrei

A Magyar Királyi Testőrség újbóli felállításakor 1867-ben, a császár-király elrendelte: „magyar koronám országaiból származó, hadban és békében kitűnően szolgált nemes tisztek, személyem s császári házam tagjainak őrizetére, valamint fejedelmi udvarom fényének emelésére hivatott eme testőrségbe való felvétel által illő s biztos elhelyezésben részesíttessenek.” Az új magyar testőrség valóban főleg politikai és reprezentatív célt szolgált, hiszen az uralkodót Solferino (1859) után távol tartották a csataterektől, érdemi őrizete a szárnysegédek és titkosrendőrök feladata lett.

A testőrök többsége kiszolgált százados vagy magasabb rangú tiszt volt már a testőrséghez történt kinevezése előtt; mintegy tizede 30 évesnél fiatalabb főhadnagy. Az új magyar testőrség tehát a bizonyos kort és szolgálati időt elért lovas tisztek „pihenőhelye” lett, amelyet nyugdíjazás követhetett, de sokan néhány évi bécsi üdülés és csillogás után visszatértek a megerőltető, de értelmes ezredszolgálatához.

Ferenc József nem tartott igényt magyar testőreire, magyarbarát hitvese, Erzsébet még kevésbé; hajóújtjain nagy kísérete volt, de a hajószemélyzetten kívül főleg udvarhölgyekből és női személyzetből. Életrajzírója szerint egyszer Hollandiában, ahol Vilmos császár visszavonultan élő anyját akarta meglátogatni, minden kíséret nélkül, a palotaőrőség először őrizetbe vette a magát az osztrák császárnénak mondó gyanús nőt – aki aztán nevetve nyugtatta meg a mentegetőzve elősiető udvarnagyt. Végzetes svájci útján pedig testőr helyett a magyar Sztáray grófnő kísérte, aki így tehetetlen szemlélője lett az Erzsébet elleni merényletnek.

A testőrök nagy többsége nemesember volt, sőt nem kis részben előkelő arisztokrata. A kiegyezés utáni mintegy másfél évtizedben ritkán, de előfordult – mint más fegyvernemeknél is –, hogy egyszerű sorból származó sorozott katonák vagy önkéntesek pár év szolgálat után tiszti rangot kaphattak, s a kapitányit elérve bejuthattak a testőrséghez. Gyakoribb volt azonban, hogy a polgári származású testőrtiszt maga kapott nemességet. A polgári származású testőrök többsége magyarországi német, mellettük néhány horvátot ismerünk, miután a magyar polgárság még kisszámú; paraszti származású testőrt alig találtunk (talán a kaposvári Csutor Jánost, ki egy évtizeden át közvitéz, majd altiszt volt, s 1869-ben vették fel a testőrséghez). A tisztikar általános összetételének megfelelően a testőrök között sincs román, szlovák vagy ruszin.

A régi nemesi gárdisták jellemzően elsősorban a nyugati és északnyugati vármegyékből kerültek ki. Észrevehető a Bécshez való közelség vonzereje (Pozsony, Nyitra, Sáros, Sopron, Vas, Győr megye stb.). Az új, 1867 utáni testőrségnél a származási helyek megoszlása kiegyenlítettebb, pedig a megyék már nem jelöltek nemes testőrifjakat, mindenki a hadseregéből került át. Mégpedig főleg a k. k. (k. u. k.) hadseregéből, közöttük eleinte nem kevesen olyanok, akik nemzetiségükre való tekintet nélkül részt vettek a szabadságharc leverésében; a szabadságharc résztvevői közül viszont alig (kivéve például a pozsonyi német polgár Fessler Ferencet, aki 1849 után besorozott közlegény lett).

Az új testőrség tagjainál származási helyüket nézve feltűnően kevés a székely, az erdélyi magyar. Több viszont a budapesti, általában városi születésű. Jelentős a délvidékiek (közöttük németek és délszlávok) aránya. Feltűnően sok a felvidéki

származású, különösen Abaúj, Pozsony, Sáros és Szepes megyékből (20% felett). Az észak-magyarországiak (Borsod, Gömör, Heves, Nógrád) többen vannak, mint a magyar Alföldön születettek. A dunántúliak aránya a korábbihoz közelít, 15%. (A testőrségre vonatkozó adatokat Hellebronth Kálmán altábornagy: A magyar testőrségek névkönyve 1760–1918 című munkája alapján számítottuk ki.)

A magyar testőrség tagjai közül nem egy családi hagyományt követett: apja vagy más rokona a régi nemesi testőrség tagja volt. Általában tiszti családból származó, úgynevezett Soldatensohn sok volt közöttük.

A magyar testőrség első kapitánya Haller Ferenc gróf (1867-től 1875-ig) nemesi testőr volt. A 15. századtól Erdélyben (Küküllő megye) birtokos régi német arisztokrata család sarja, ifjúságától császári lovastiszt, már Napóleon ellen is harcolt. 1837–1842 között magyar testőrhadnagy (katonai rangja ezredes), majd horvát bán, 1848-ban az olasz hadszíntéren hadosztályparancsnok. 1860-ban mint lovassági tábornok vonult nyugalomba, a kiegyezés előtt az erdélyi kancellária megbízott vezetője – onnan nevezte ki Ferenc József 72 évesen testőrsége kapitányának.

Halála után e posztot a szintén egykori nemesi testőr, Fratricsevics Ignác követte. Ő Bács megyei nemes volt, akit 21 évesen a megye ajánlott a bécsi magyar testőrséghez, de öt évi szolgálat után az aktív lovassághoz helyezték. Az 1866-os porosz háborúban kitüntette magát, lovas, majd gyalogos tábornokká lépett elő. 1875-től ugyancsak haláláig, 1887-ig maradt a testőrség kapitánya. Magas rangja és kitüntetései ellenére nem kért grófi rangot, bár kétségtelenül megkapta volna, így ő volt a magyar testőrség egyetlen *nem* arisztokrata kapitánya.

A leghosszabb ideig Pálffy András gróf volt a testőrség kapitánya (1887–1902). A régi magyar főúri család fia ifjan lett ulánus, később huszártiszt, több mint egy évtizeden át Rudolf trónörökös szárnysegéde, majd udvarmestere. 1885-ben Fratricsevics helyettese lett, azután utóda. Őt követte Esterházy Alajos herceg, aki egy évtizeden át volt a testőrség kapitánya (1902–1912). Szintén ifjúságától lovastiszt, 1884-ben Londonba nevezték ki katonai attasénak, ahol hosszú időt töltött. Ő is testőrkapitányként halt meg. Utána rövid időre (haláláig) Fejérváry Géza báró lett a testőrség kapitánya (1912–1914). Az utolsó parancsnok Lónyay Albert gróf, aki ifjúságától huszártiszt, 1891–1894-ben pedig Ferenc József szárnysegéde volt. 1907-től szolgált, már tábornokként a magyar testőrségnél, egyben főistállómester, így a király közvetlen környezetéhez tartozott.

HAJDU TIBOR

Ferenc József temetésén magyar és osztrák testőrök kísérik a menetet

Testőrség (K. k. Arcierenleibgarde) és az Osztrák Darabont Testőrség (K. k. Trabantenleibgarde). Végül *magyar királyi* előnévű, a hajdani nemesi testőrség utódaként a Magyar Királyi Testőrség (K. ung. Leibgarde) és az 1904-ben alapított, budapesti székhelyű Magyar Darabont Testőrség (K. ung. Trabantenleibgarde).

Az udvari hierarchia csúcán változatlanul a két tiszti testőrség állt, a testőrök nemesi származása azonban ekkor már nem volt előfeltétel; az arcieri testőrök esetében a korlátozás már 1806-ban megszűnt, a magyar testőrök esetében ezt az újbóli felállítással (1867) törölték el. A többi testőralakulat altiszti testőrségnek számított, ahol csak a parancsnoki állománynak volt tiszti rangja.

Hírnevés magyar testőrségek

A magyar történelmi emlékezetben a testőrségek között a legnagyobb hírnévre a *Magyar Nemesi Testőrség* emelkedett, soraiban nagyívű életpályát befutó személyiségekkel, katonákkal, közéleti emberekkel, tudósokkal, írókkal, költőkkel. Erről a pompás küllemű lovas csapatról – amely rövid megszakítással (1849–1867) közel másfél évszázadon át állt fenn – azt tartják, hogy ők voltak *minden idők legszebb magyar*

A Magyar Királyi Testőrség szolgálati atillája, 1880-as évek

Hadtörténelmi Intézet és Múzeum

huszárjai. Történetük két hosszú korszakra oszlik: az első a megalakulástól az 1848–1849-es forradalmakig, a második a kiegyezéstől a birodalom 1918-as, végső széthullásáig tartott. 1848–1849 adminisztratív és politikai cezúra volt. Az aktívan szolgáló gárdisták nagy része, és jó néhányan a korábbi testőrök közül is (Görgei Artúr és testvére Ármin, Klapka György, Török Ignác, Répássy Mihály) honvéd ruhát öltött. Ez volt az oka, hogy az uralkodó a mindössze hét főre apadt gárda működését felfüggesztette.

A második szakasz a kiegyezéssel, illetve I. Ferenc József 1867-es koronázásával kezdődött. Bár az ünnepen még nem az igazi testőrök, hanem 37 *kiválasztott huszártsiszt* szerepelt testőrgyanánt, a rákövetkező évben 45 fős létszámmal újjáalakult a gárda. Az új Magyar Királyi (nemesi) Testőrség jogfolytonos intézmény lett, ám már sem a magyar honosság, sem a nemesi származás nem volt előfeltétele a testületbe kerülésnek. 1760 és 1848 között összesen 1315 magyar nemes úrfi volt hosszabb-rövidebb ideig a gárda tagja. I. Ferenc József Magyar Királyi Testőrségének közel fél évszázados fennállása alatt 163 testőrt regisztráltak a névkönyvekben.

A másik magyar illetőségű testőrség, „Ófelsége a császár és király katonai udvartartásához tartozó katonai osztagok” között rangban a negyedik a *Magyar Királyi Darabont Testőrség*, a Habsburg-ház időben legkésőbbi alapítású (1904) testőrsége volt. A darabontok a *budai Vár reprezentációjához tartoztak*, létszámuk a megalapításakor 63 fő. Élükön tábornoki rangú testőrkapitány állt. Testőrszolgálatukat három formában – külső, azaz udvari, belső, azaz biztonsági, illetve díszszolgálat – látták el. A *díszőrök* a palota meghatározott pontjain álltak „lábhoz”, illetve „vállhoz” tett alabárdal. Szolgálatuk rendjét Bécsből, a Főudvarmese-

MNM Történelmi Fényképtár

Őrségváltás az audienciás terem előtt, 1930-as évek

teri Hivatal szertartási osztályáról szervezték. Valódi testőrző feladatokat az uralkodó budapesti látogatásain kaptak, reprezentatív szerepet pedig I. Ferenc József bécsi temetésén, majd IV. Károly 1916-os budapesti koronázásán. 1918. november 16-án a darabont testőrséget a Magyar Királyi Testőrség maradványával és a koronaőrséggel együtt katonai alakulattá szervezték át. Ők adták Károlyi Mihály köztársasági elnök testőrségét.

A kormányzó őrzése

A két világháború között újjáéledtek a IV. Károly által feloszlott testőrségek. Horthy Miklóst 1920. március 1-jén választották Magyarország kormányzójává. Személyi biztonságára kezdetben volt Fővezérsege törzsszázadának katonái vigyáztak, környezetében azonban csakhamar megjelentek a hajdantól hivatásos testőrök, a volt budavári darabontok és az egykori bécsi testőrök. Az új testőrség keretlétszámát 276 főben maximálták. Az alabárdos szakasz 40 főből, a két puskás század 100-100 főből, a lovas szakasz 16 főből állt. E katonai egységet 1920. augusztus 10-én *Magyar Királyi Testőrség* névvel a kormányzó hivatalos testőrségévé szervezték át. A testület a királypucscok

Magyar darabont testőralabárd, 1904
Hadtörténelmi Intézet és Múzeum

Horthy Miklós testőrei

Az 1940-es évek elején afféle rövid-anadrágos sihederként apámmal vasárnap délelőttönként rendszeresen felmentünk a Vár-hegyre, hogy végignézzük a zenés őrsváltást. A több száz főnyi tömeg csodálattal szemlélte a díszes egyenruhába öltözött, alabárdal és puskával felfegyverzett szálasbajszos férfiak csapatának méltóságteles vonulását. Ők voltak a Magyar Királyi Testőrség tisztjei és katonái, akik Horthy Miklós kormányzó és családja biztonságát vigyázták.

Nem volt könnyű ebbe az elit alakulatba bekerülni. A tisztí állásokat pályázat útján töltötték be. A jelentkezés alapvető kritériuma a „kiváló” minősítés, a legalább 178 cm testmagasság, egy idegen nyelv (német, angol, francia) ismerete, jó lovaglótudás és lehetőleg nőtlen családi állapot, bár a házasság nem jelentett eleve kizáró okot.

A pályázat elbírálásánál azonban nem publikus szempontok is érvényesültek: összeköttetés, illetve ajánlás, származás, családi és társadalmi kapcsolatok, a pályázó anyagi helyzete, nős kérelmező esetében a feleség személye. Az elbírálásnál okvetlenül előnyt jelentett a nemesi származás, nemkülönben sokat számított a protekció, a magasabb társadalmi körökkel fenntartott kapcsolat. Az anyagi helyzetet, a vagyoni viszonyokat abból a szempontból mérlegelték, hogy van-e a fizetésén túlmenően fedezete az életvitel költségeire. Egy nős testőrtiszt négy-öt szobásnál kisebb lakásban nem lakhatott, inast kellett tartania, elvárták tőle a választékos öltözeteket, a felső szintű társadalmi életben való részvételt, a meghívások elfogadását és viszonzását. A felvételtől a testőrség parancsnokának javaslata alapján maga a kormányzó határozott.

A legénységi (köztestőri) állományt a tényleges katonai szolgálatot teljesített önkéntesekből töltötték fel. Medve Pál testőr őrmester visszaemlékezése szerint „az első követelmény... a megfelelő magasság volt, mivel arra törekedtek, hogy 180 cm-en felüli emberek legyenek beválogatva. A bizottság nézte a mezítelen jelöltnél a testfelépítést, hogy néz ki, jól jár-e az ember, nem csámpás, karikalába van-e. Utána szellemi vizsga volt, amely kiterjedt Magyarország történelmére, földrajzára.”

Aki szerencsésen túljutott a testi-szellemi mustrán, azt próbaszolgálatra rendelték be. Ennek során a jelöltek megismerkedtek a budai Vár területével, az őrszolgálati helyekkel, az őrsváltás feladataival, a bejáratos személyek rangjával, címével és a nekik dukáló tiszteletadással. A próbaszolgálat letöltése után az újdonsült testőröket bemutatták a kormányzónak. Erre a nagy pillanatra így emlékezett

MNM Történelmi Fényképtár

Alabárdos testőrszakasz udvari díszben, 1930-as évek

A testőrség tagjai háromnaponként léptek 24 órás szolgálatba, amelynek 13 órákor zajló váltása nyilvános (vasár- és ünnepnapokon zenés) volt. Ekkor 25 puskás és 11 alabárdos testőr lépett szolgálatba hét, illetve két őrhelyen. A puskás testőrség elsősorban a biztonságot óvta, az alabárdosok pedig a díszelgést szolgálták. A puskások a várpalota valamennyi megközelítési útvonalát lezárták, tudtuk nélkül senki sem léphetett be a kormányzóság területére. A kormányzó dolgozószobájába és magánlakosztályába vezető ajtókat pedig két-két alabárdos testőr állott.

A testőrség újév napján és augusztus 20-án díszszolgálatot teljesített, részt vett a Szent Jobb-körmenetben, a vitézi avatásokon és egyéb ünnepi alkalmakon, amelyeken a kormányzó megjelent. A testőrök beosztásának alkalmasint különös „melléklépcsője” volt. Így a hosszadalmas Szent István-napi szolgálatléttel reggelén a kivonulók kemény tojást kaptak reggelire vízzel vagy teával, nehogy váratlanul „szükségletük” támadjon...

A testőrök élete persze nem csupán a szolgálatból állott. A tisztiek a testőrpalotának nevezett Attila út 4. sz. házában laktak nagyméretű, pompásan, de nem fényűzően berendezett lakásokban. A társas érintkezés két formában történt. Naponta mindig más lakásban zajlott ebéd után a feketekávés beszélgetések. Évente – három ízben – koktélpártikat rendeztek. Ezeket, tekintettel a 60-80 meghívottra, jobbára valamelyik kaszinóban vagy szállodai különteremben tartották.

A nőtlen tisztiek általában a várpalota Dunára néző szárnyának legfelső emeletén laktak. Hölgyvendégeik kénytelen-kelletlen hozzászoktak, hogy kerülő út nem lévén, csak az őrt álló testőrök szeme láttára juthatnak be hozzájuk gáláns kalandokra.

Különleges élményt jelentett 1929-től minden esztendőben a testőrkarácsony. Az ünne-

Medve Pál testőr

Babucs Zoltán gyűjteménye

MNM Történeti Fényképtár

Testőrkarácsony a királyi palotában, 1934

pélyes ajándékkiosztást a december 24-ét megelőző valamelyik napon késő délután rendezték meg a kormányzói pár jelenlétében. Az eseményt az 1930-as években a rádió is közvetítette. Az államfő protokollmentes beszélgetést folytatott a testőrtisztekkel. A nőtlen legénység az Attila út 10. sz. alatt lévő Bessenyei György testőrlaktányában lakott. Összesen 14 szoba, öt négyágyas és kilenc hatágyas szolgált szálláshelyül. A rendszerint altiszti rendfokozatot viselő köztestőrök 50-60%-a nős volt és másutt lakott, az alsó középosztály életvitelének megfelelő színvonalon. A feleségek többségének nem volt önálló foglalkozása, de akadtak közöttük köz- vagy magántisztviselők. Nem volt ritka a házasság egy testőr és egy kormányzóságon dolgozó komorna, szobalány között.

1943 őszén a testőrség új feladatot kapott, a kormányzó engedélyével Lázár Károly testőr altábornagy parancsnoksága alatt megkezdte a felkészülést arra, hogy a háborúból való „kiugrás” esetén biztosítsa Horthy Miklós védelmét. A testőrség hadrendje a következőképpen alakult: gyalogos testőrség, alabárdos szakasz, két őrparancsnok és 40 testőr, puskás testőrszázad, két testőrtiszt és 80 testőr, székely szakasz, egy testőrtiszt és 40 testőr. A lovas testőrség: két testőrtiszt és 20 testőr, Testőr Lövész Zászlóalj, puskás század, egy tiszt, három altiszt és kilenc raj, 125 lövész, nehézfegyver század, egy tiszt, három raj és egy páncéltörő ágyús raj, 56 lövész, páncélvadász szakasz, egy tiszt, 15 lövész és három Nimród páncélvadász.

1944 októberében a testőrség felkészült a várpalota

MNM Történeti Fényképtár

Testőrkarácsony a kormányzó részvételével

MNM Történeti Fényképtár

Testőrök kivont karddal őrzik a kormányzót a kolozsvári bevonulási ünnepségen, 1940. szeptember

elleni német támadás elhárítására. „A védelmet a szűk utcákban mélységben tagozva terveztem – olvashatjuk Lázár Károly emlékirataiban. – Természetesen a korszerű harcmodornak megfelelően a tűz és a mozgás alapján, melyben úgy a testőrséget, mint az őrzászlóaljat kitűnően kiképezték, s kiváló tisztek és altisztek vezetése alatt állott.” Lázár szerint itt a németeknek „összehasonlíthatatlanul nehezebb dolga akadt volna” mint Varsóban, ahol összesen ötvenöt napig álltak ellen a felkelők.

Október 16-án reggel a németek megtámadták a Várat, és a testőrség az első rohamot visszaverte. Időközben azonban a kormányzó a lemondás, a távozás és az ellenállás beszüntetése mellett döntött, így Lázár altábornagy parancsot adott a fegyverletételre. Ezzel véget ért az egyetlen magyar katonai alakulat fegyveres ellenállása a németekkel szemben, és befejeződött a magyar királyi testőrség története is. A testőrséget még október 16-án feloszlatták, tagjait a frontra vezényelték. A Testőr Lövész Zászlóaljat besorozták a Szent László hadosztályba. Lázár Károly német, illetve nyilas fogságba került, megjárta Sopronkőhidát és Mauthausent. 1945-ben a Honvédelmi Minisztérium igazoló bizottsága ugyan igazolta, de a következő években B-listára került. 1992-ben posztumusz vezérezredessé nevezték ki.

SIPOS PÉTER

Felhasznált irodalom:

Bangha Ernő: A Magyar Királyi Testőrség 1920–1944. Budapest, 1990; a szerző külön köszöni Babucs Zoltán hadtörténelész szíves segítségét.

MNM Történeti Fényképtár

Koronaőrök a Szent István-napi körmenetben, 1941

idején kiállta a lojalitás próbáját, s fennállása közel negyedszázada alatt is következetesen megmaradt Horthy kormányzó hűségén.

Fő feladatuk a kormányzó és családja, illetve a királyi várban működő kormányzósági hivatalok biztonságán való őrködés volt, ami javarészt a gyalogos testőrség nagyobb hányadát kitevő puskás testőrségre hárult, míg a díszelgés a kisebb létszámú alabárdos csapatra és a lovas szakaszra. A napi őrség létszáma a puskás őrségnél 25, az alabárdosoknál 11 fő. Hozzájuk csatlakozott az udvarlaki őrség. Ezt a szakasznyi erőt mintegy másfél évtizeden át a Budapest Helyőrség különböző katonai alakulataitól, mindennap másiktól, vezényelték várbeli szolgálatra. Az 1930-as évek végétől a vár külső őrségét a Budapesti Őrzászlóalj katonáiból állították ki.

A testőrök és a német megszállás

A szélsőjobb oldali veszély növekedése, majd 1944 márciusában Magyarország német megszállása átrendezte a testőrségi szerepeket, s egyre inkább a biz-

A Testőr Lovász Zászlóalj egy szakasza a Bécsi kapunál gyakorlatról tér vissza

tonsági feladatok kerültek előtérbe. Ennek jegyében állították fel, 1943 áprilisában a *Testőr Lovász Zászlóaljat*, amellyel a testőrség katonai jellegét, a látványos várbeli vonulásokkal annak erejét szándékoztak demonstrálni.

A testőrség 1944-ben három alkalommal is – bár epizód jelleggel – fontos esemény részese lett. Márciusban a német megszálláskor Lázár Károly testőrparancsnok karakán kiállása őrizte meg a budai Vár „de jure” intaktágát az épületeket birtokba venni szándékozó német fegyveresektől; júliusban a németek támogatta csendőrpuccs során többek között a Horthyhoz lojalis testőrség hiúsította meg Bakó László és puccsistái terveit. A fegyverszüneti proklamáció és a nyilas hatalomátvétel napjaiban pedig, októ-

ber 15–16-án a testőrök kisebb csatát is megvívtek a várat megszállni készülő német és nyilas csapatokkal. A nyilas hatalomátvétel után a volt testőröket a Szent László hadosztályba, harctéri szolgálatra osztották be. A várban Szálasi környezetében „új testőrségként” a 9/II. zászlóalj katonáiból alakult különítmény maradt, Mészáros István alezredes parancsnoklása alatt.

Sajátos típusok: koronaőrök, Képviselőházi Őrség

Bár szerepeikben a testőrségekhez hasonlítottak, hivatalosan mégsem tartozott a testőrségek sorába sem a korona őrzésére életre hívott, 1790-től a budai királyi várban szolgáló koronaőrök (*Magyar Királyi Koronaőrök*), sem pedig a magyar parlament biztonsága felett őrködők, 1912-ben alapított *Képviselőházi Őrség*. A magyar koronát, a 17. század elejétől, kisebb megszakításokkal Pozsonyban őrizték. Az őrzést a 18. század közepén Pálffy Miklós országbíró újította meg, aki 1751-ben Királyi Magyar Koronaőrök néven, a Pesti Rokkantház veteránjaiból külön katonai egységet szervezve. Amikor 1790-ben a koronát Budára hozták, ismét felállt a veterán koronaőr csapat; ettől kezdve, rövid

A koronaőrök, a parlamenti őrség és az alabárdos testőrség parancsnokai a Várban

Képviselőházi őrség csoportképe a Parlament főlépcsőjén

megszakításokkal, egészen 1944-ig folyamatos a jelenlétük a budai királyi várban.

A kiegyezés után ismét Magyar Királyi Koronaőrseg néven alakult újjá az őrcsapat, s egyben átkerült a Magyar Királyi Honvédség állományába. Itt a honvéd gyalogság egyik „kikülönített alosztálya” lett, önálló katonai egységként, közel ötvenfős létszámmal. 1918–1919 zűrzavaros hónapjaiban a koronaőrök egy időre a Hadügyminisztérium fennhatósága alatt működő Nemzeti Testőrszázad állományába kerültek, majd egy részüket, 1919 januárjában szélnek eresztették. A koronaőrseg reprezentációs szerepet is betöltött, ünnepi helyszíneken, díszruhájukban sorfalat álltak, kísérő osztagként szerepeltek, a két világháború között pedig részévé váltak az állami protokollnak.

A magyar államiság másik jelképe, az Országház, 1912-től kapott saját őrséget, Tisza István gróf házelnöksége idején. Az épületet 1902 októberében adták át, ezt követően vagyonbiztonságát és belső rendjét, polgári alkalmazottakkal és egyenruhás rendőreivel, a Székesfővárosi Magyar Királyi Államrendőrség felügyelte. Saját fegyveres őrtestületét, a Képviselőházi Őrséget az 1912. évi XLVII. törvénnyel hozták létre. Katonai testületnek számított, de nem volt honvédségi alárendeltségben, csupán fegyelmi és bizonyos szervezeti

vonatkozásokban tartozott a budapesti I. honvédkerület parancsnoksága alá. Parlamenti ténykedésüket, szolgálati viszonyaikat a képviselőház elnöke szabályozta. A fenntartás költségei a Belügyminisztériumot terhelték. Az őrséget a honvédségnél, a csendőrségnél vagy a közös hadseregnél *legalább jó minősítést szerzett, idősebb altisztek közül* válogatták. Az őrcsapat mintegy 50 főből állt, parancsnoka törzstiszt, két helyettesel (beosztotti, tiszti, esetleg törzstiszti rangban) és egy segédttiszttel. A legénységi állományt hat palota-főőrmeister és 40 palotaőrmeister alkotta.

Igazodás a köztársasághoz

1945 vízvázlat volt: a kormányzói testőrség szétszéledt, illetve megszűnt a funkció nélkül maradt koronaőrseg, a Képviselőházi Őrségből Nemzetgyűlési Őrség lett. Majd megszerveződött, a köztársasági államformához igazodva, a Köztársasági Elnök Testőrsége. 1946-ban Tildy Zoltán addigi miniszterelnököt, a Független Kisgazdapárt elnökét választották meg a köztársaság elnökévé. Az elnöki testőrséget Papp-Kökényesdy Sándor ezredes szervezte meg. Több régi testőr és koronaőr állt újra szolgálatba. Az elnöki rezidencia előbb az Andrássy út 96. szám alatt, később a Nemzeti Múzeum mögött, az Esterházy-palotában volt. A testőrök ellátták az épület

őrzését, illetve alkalmanként díszszolgálatot adtak. Az egység utolsó parancsnoka 1948 márciusa és augusztusa között Maléter Pál őrnagy volt, az állomány ekkor 24 tiszthelyettesből állt. Miután Tildy Zoltán köztársasági elnököt 1948. július 31-én lemondatták, és tisztsége augusztus 4-én formálisan is megszűnt, testőrségét is feloszlatták.

A Nemzetgyűlési Őrséget 1949 áprilisában szüntették meg, mivel minden ilyen jellegű tevékenységet az *Államvédelmi Hatóság* ragadott magához. A forradalom leverése után, 1956. december végén alakult meg a Belügyminisztérium kormányőrségi osztálya, ezt követően pedig, 1958-tól az országos hatáskörrel rendelkező *BM Kormányőrség* látta el a Magyar Népköztársaság védett személyei munkahelyének, illetve lakásának őrzését, gondoskodott a Magyarországon tartózkodó külföldi védett személyek, valamint delegációk biztonságáról, felügyelte a kiemelten fontos épületeket, ünnepélyes alkalmakkor díszszolgálatot adott.

A Magyar Köztársaságban a hajdani „testőr tevékenységeket”, mai szóhasználattal az objektumvédelmet, személyvédelmet, díszőrködést és a koronaőrseg, mint jogutód szerv, 1992–2010 között a Köztársasági Őrezred vitte tovább.

SÁGVÁRI GYÖRGY

250 éves a magyar testőrség

A Köztársasági Őrezred, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum kiállítással és konferenciával emlékezett meg a magyar testőrségek 250 éves múltjáról. A kiállítás a Parlamentben, a Nemzeti Múzeumban és a Hadtörténeti Múzeumban volt látható 2010. március-július között. A fotók a Nemzeti Múzeumban rendezett konferencia idején készültek a kiállításról

Fotó: MNM Kardos Judit